

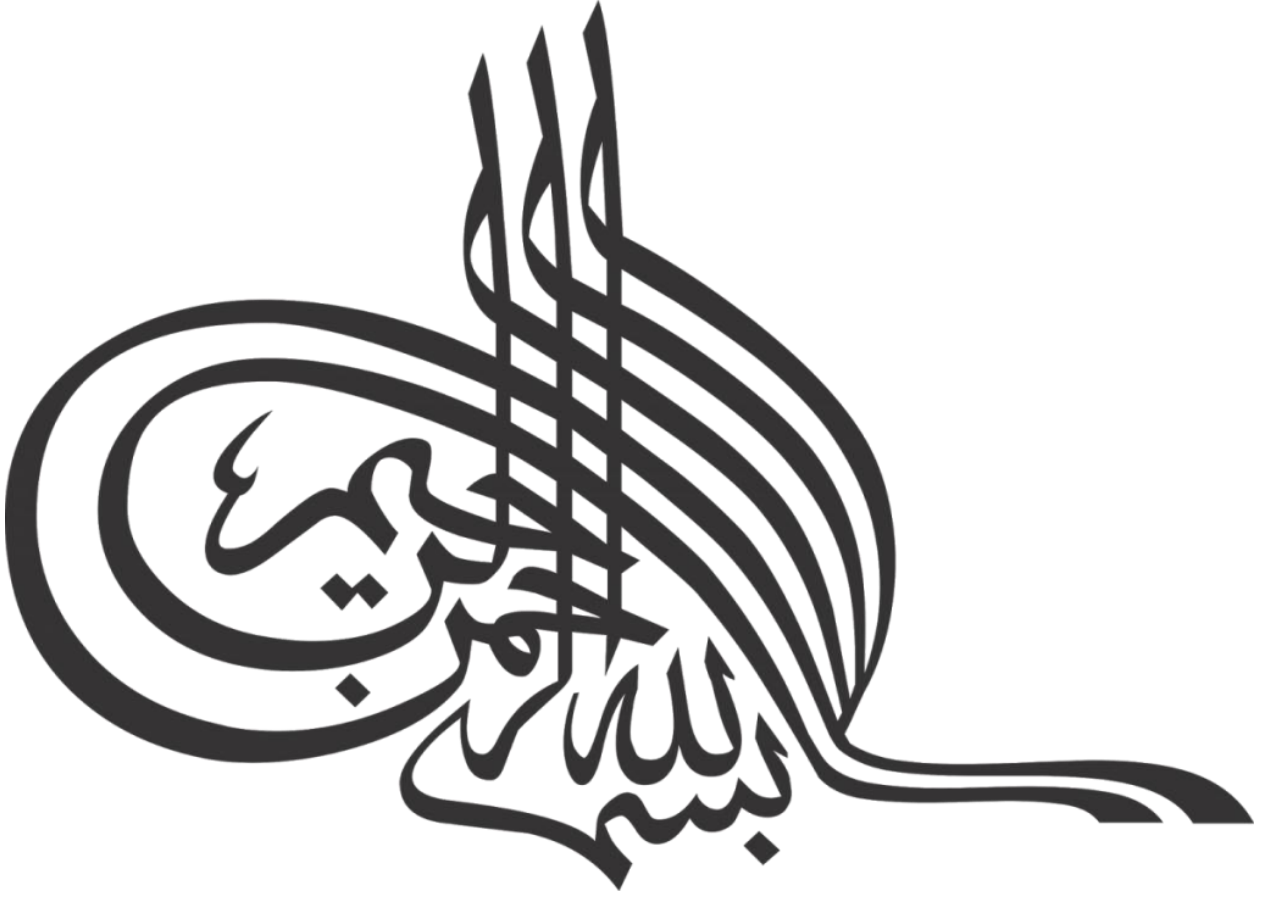
درس نامه احكام

(ويژه محرم)

سال ۱۴۰۰

دفتر تبليغات اسلامي حوزه علميه قم
نمايندگي خوزستان

Contents

۸	احکام نذر
۸	درس اول
۸	شرایط نذر
۹	درس دوم
۹	تغییر نذر
۹	عمل به نذر
۹	زمان نذر
۱۰	درس سوم
۱۰	شک در نذر
	سوال: نذری کرده‌ام، ولی بین دو چیز (روزه گرفتن و صدقه دادن به فقیر) شک دارم و نمی‌دانم کدام یک از آن دو است؛ تکلیف چیست؟
۱۰	پاسخ: همه مراجع باید احتیاط کرده و به هر دو عمل کنید.
۱۰	فراموشی نذر
۱۱	کفاره نذر
۱۲	درس چهارم
۱۲	نذر فرزندان
۱۵	درس پنجم
۱۵	نذر زوجه
۱۶	درس ششم
۱۶	نذر سفره ابوالفضل
۱۶	حکم عمل نکردن به نذر
۱۶	نذر و اسراف
۱۷	اموال باقی مانده از مراسم عاشورا
۱۹	احکام وقف (ویژه محرم)
۱۹	درس هفتم
۱۹	عدول از وقف بر امام حسین
۲۰	درس هشتم
۲۰	کفایت صیغه وقف به هر زبان
۲۳	احکام زیارت امام حسین علیه السلام

۲۳	درس نهم.....
۲۳	برکات زیارت امام حسین علیه السلام.....
۲۴	درس دهم.....
۲۴	نماز در حرم حسینی.....
۲۵	درس یازدهم.....
۲۵	ورود حائض و جنب به رواق حرم ائمه.....
۲۶	درس دوازدهم.....
۲۶	احکام تربت امام حسین علیه السلام.....
۲۷	درس سیزدهم.....
۲۷	احکام یاد و نام امام حسین علیه السلام.....
۲۸	درس چهاردهم.....
۲۸	حکم زیارت اربعین.....
۲۸	مراعات قوانین.....
۳۰	درس پانزدهم.....
۳۰	سفر در فرض تشدید بیماری.....
۳۰	سفر بدون اجازه پدر.....
۳۰	سفر شخص بدهکار.....
۳۱	درس شانزدهم.....
۳۱	زیارت از محدوده اطراف حرم.....
۳۱	زیارت بانوان در زمان عادت ماهانه.....
۳۱	پوشیدن لباس مشکی تا اربعین.....
۳۲	درس هفدهم.....
۳۲	حکم پیاده روی نمادین اربعین.....
۳۲	حکم نماز افرادی که بدون ویزا به کربلا رفته اند.....
۳۲	آب درون تاول.....
۳۳	درس هجدهم.....
۳۳	تاکید بر پرهیز از اسراف در ایام اربعین.....
۳۳	احکام نماز در سفر اربعین.....
۳۵	احکام ویژه عزاداری.....
۳۵	درس نوزدهم.....

۳۵	ویژگی های یک مداح.....
۳۵	ظاهر مداح.....
۳۵	تقلید از آهنگهای مبتدل.....
۳۶	مرثیه خوانی زنان.....
۳۷	درس بیستم.....
۳۷	استفاده از مقاتل غیر معتبر.....
۳۷	زبان حال.....
۳۷	غلو.....
۳۸	اشعار کفر آمیز.....
۳۹	درس بیست و یکم.....
۳۹	حضور ائمه در مجالس عزاء.....
۳۹	بکار بردن الفاظ نامناسب.....
۴۱	درس بیست و دوم.....
۴۱	بیان خواب و داستان های ساختگی.....
۴۱	تعیین اجرت.....
۴۱	استفاده از منبر.....
۴۳	احکام مربوط به روش عزاداری.....
۴۳	درس بیست سوم.....
۴۳	سیاه پوشی در میان اهل بیت علیهم السلام.....
۴۳	پوشیدن لباس مشکی.....
۴۴	درس بیست و چهارم.....
۴۴	ضرورت رعایت حق الناس.....
۴۵	اذیت و آزار همسایه ها.....
۴۶	درس بیست و پنجم.....
۴۶	تعزیه و شبیه خوانی.....
۴۶	تشبه به زن.....
۴۷	درس بیست و ششم.....
۴۹	درس بیست و هفتم.....
۴۹	تعزیه خواندن.....
۴۹	اجرای تعزیه توسط دختر خردسال.....

۴۹	پوشیدن پارچه شبیه چادر در شبیه خوانی توسط مرد.....
۵۰	درس بیست و هشتم.....
۵۰	علم و کتل.....
۵۱	خالی کردن مسجد.....
۵۲	گریه در نماز برای سیدالشهدا.....
۵۳	درس بیست و نهم.....
۵۳	پوشش و آرایش.....
۵۵	قمه، زنجیر، سینه زنی، هروله، گل مالی، لطمه و راه رفتن روی آتش.....
۵۵	درس سیم.....
۵۷	درس سی و یکم.....
۵۸	درس سی و دوم.....
۶۰	درس سی و سوم.....
۶۰	شرکت بانوان.....
۶۰	برپا کردن مراسم توسط زوجه.....
۶۰	موسیقی در مراسم عزاداری.....
۶۲	درس سی و چهارم.....
۶۲	زمان عزاداری و نماز.....
۶۲	تداخل عزاداری با اعیاد.....
۶۲	خوردن تخمه و آجیل در ایام عزاداری.....
۶۴	درس سی و پنجم.....
۶۴	آرایش در محرم.....
۶۴	عروسی در محرم.....

احكام نذر

احکام نذر

درس اول

شرایط نذر

سوال: شرایط نذر کدام است؟

شرایط نذر عبارت است از:

۱. نذر کننده بالغ ، عاقل و با قصد و اختیار باشد.
  ۲. انجام دادن آن ممکن باشد.
  ۳. انجام دادن آن مطلوب شرع باشد (مانند نماز، روزه، قربانی کردن، کمک به دیگران، عیادت مریض و...).
  ۴. ترک آنها مطلوب شرع باشد (ترک حرام یا مکروه).
- تبصره. اگر متعلق نذر مباح باشد ؛ یعنی، انجام دادن یا ترک آن از هر جهت مساوی باشد، نذر باطل است؛ اما اگر انجام دادن یا ترک آن، از جهتی بهتر باشد، صحیح است. برای مثال نذر کند: غذایی بخورد که برای عبادت نیرو بگیرد و یا غذایی نخورد که مایه سستی بدن او از انجام دادن عبادت می شود.

درس دوم

تغییر نذر

سوال: آیا تغییر نذر جایز است؟ برای مثال کسی که نذر کرده در روز عاشورا، به مردم حلیم بدهد، آیا می‌تواند به جای آن خوراکی دیگری بدهد؟ یا حلیم را در روزهای دیگر ماه محرم به مصرف برساند؟ همه مراجع: اگر نذر طبق صیغه معتبر شرعی بوده، تغییر آن جایز نیست؛ بلکه باید به همان صورت که نذر کرده، عمل کند و در غیر این صورت تغییر مورد نذر، اشکال ندارد.^۱

عمل به نذر

سوال: آیا عمل به نذر فوری است؟ مثلاً چنانچه شخص نذر کند که اگر حاجتش برآورده شود، ده روز روزه بگیرد؛ آیا باید بلافاصله این کار را بکند؟

پاسخ: همه مراجع: اگر برای گرفتن روزه‌ها زمان معین نکرده، لازم نیست بعد از برآورده شدن حاجتش، بلافاصله روزه بگیرد.^۲

نکته: سهل انگاری و کوتاهی در عمل به نذر، جایز نیست.

زمان نذر

سوال: اگر انسان برای نذر خود وقت تعیین کند؛ ولی در زمان خود نتواند آن را انجام دهد، وظیفه اش چیست؟

پاسخ: همه مراجع: اگر نذر او روزه است، چنانچه در وقت عمل به آن عذری مانند بیماری، سفر ضروری و... پیش آید، عمل به آن واجب نیست و کفاره هم ندارد ولی باید قضای آن را بجا آورد. و در غیر

---

^۱ توضیح المسائل مراجع، م ۲۶۵۱؛ وحید، توضیح المسائل، م ۲۷۱۵؛ نوری، توضیح المسائل، م ۲۶۴۹ و خامنه‌ای، استفتاء، س ۱۰۷۲.

^۲ توضیح المسائل مراجع، م ۲۶۵۲؛ نوری، توضیح المسائل، م ۲۶۵۰؛ وحید، توضیح المسائل، م ۲۷۱۶ و خامنه‌ای، استفتاء، س ۱۱۱۶.

روزه، اگر در وقت انجام دادن نذر، نتواند آن را به جا آورد، تکلیف از او ساقط است و کفاره هم ندارد.^۳

درس سوم

شک در نذر

سوال: نذری کرده‌ام، ولی بین دو چیز (روزه گرفتن و صدقه دادن به فقیر) شک دارم و نمی‌دانم کدام یک از آن دو است؛ تکلیف چیست؟

پاسخ: همه مراجع: باید احتیاط کرده و به هر دو عمل کنید.^۴

فراموشی نذر

سوال: کسی نذر کرده به فقیر مبلغی پول بدهد، ولی فراموش کرده که مقدار آن چقدر است؛ تکلیف چیست؟

پاسخ: همه مراجع: اگر نذر طبق صیغه معتبر شرعی بوده، می‌تواند به مقدار حداقل اکتفا کند. به عنوان مثال اگر بین هزار تومان یا بیشتر تردید دارد؛ پرداخت همان هزار تومان کافی است [و اگر بیشتر هم بدهد، کار پسندیده‌ای است].^۵

---

^۳ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، النذر، م ۱۱، ۱۲ و ۲۴؛ تبریزی، استفتائات، س ۱۷۲۹ و توضیح المسائل مراجع، ۲۶۵۳؛ صافی، هدایة العباد، ج ۲، النذر، م ۱۱، ۱۲ و ۲۴؛ سیستانی، توضیح المسائل مراجع، م ۲۶۴۷ و ۲۶۵۳؛ خامنه‌ای، استفتاء، س ۱۰۷۴ و دفتر: فاضل، نوری، مکارم، وحید، بهجت.

^۴ خامنه‌ای، استفتاء، س ۱۱۰۹، فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۳۲۹ و دفتر: همه مراجع.

^۵ فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۱۷۳؛ تبریزی، استفتائات، س ۱۷۳۱؛ خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، س ۱۱۰۹ و دفتر: همه مراجع.

کفاره نذر

سوال: کفاره نذری که از روی عمد به جا نیاورده و چندین مدت از زمان آن گذشته، چگونه است؟

پاسخ: همه مراجع (به جز تبریزی، خامنه‌ای، سیستانی و وحید): کفاره آن آزاد کردن یک بنده، یا اطعام شصت فقیر و یا گرفتن دو ماه روزه پی در پی به طور تخییر است.^۶
آیات عظام تبریزی، خامنه‌ای، سیستانی و وحید: کفاره آن آزاد کردن یک بنده یا اطعام ده فقیر یا پوشاندن آنان است و اگر اینها را نتوانست، باید سه روز پی در پی روزه بگیرد.^۷

---

^۶ توضیح المسائل، مراجع، م ۲۶۵۴؛ نوری، توضیح المسائل، م ۲۶۵۲.

^۷ تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۱۵۶۴؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، م ۷۴۶؛ خامنه‌ای، استفتاء، س ۱۱۴۹ و ۱۱۰۹؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۳، م ۱۵۶۴.

درس چهارم

نذر فرزند

سوال: الف) آیا فرزند می تواند بدون اذن پدر، نذر کند؟ ب) در صورت منع پدر، آیا باید به نذرش عمل نماید؟

پاسخ: امام خمینی: الف) بنا بر اظهر، نذر فرزند مشروط به اذن پدر نمی باشد. ب) هر گاه فرزند نذر می کند اگر چه بدون اجازه پدر هم باشد باید به آن نذر عمل نماید و با منع پدر نذر او منحل نمی شود. ۸. آیت الله اراکی: الف) اذن پدر شرط نیست. ب) اگر پدر یا مادر او را منع کند، نذرش منحل می شود. ۹. آیت الله بهجت: الف) لزوم اذن والد، محل تأمل است و احتیاط مناسب در هر مورد مراعات شود. ب) بسمه تعالی: با منع پدر، حل می شود نذر او. ۱۰. آیت الله تبریزی: الف) نذر فرزند با اذن پدر و بدون اذن او صحیح است. ب) اگر پدر یا مادر از عملی که نذر کرده، منعش کنند، نذرش منحل می شود. ۱۱. آیت الله خامنه ای: الف). مانعی ندارد. ب) پس از انعقاد نذر واجب است فرزند به نذر خود وفا کند و پدر حق ندارد از انجام آن، جلوگیری کند. ۱۲. آیت الله خویی: الف) بله می تواند نذر کند. ب) اگر بعد از نذر پدر او را نهی کند نذر او منحل می شود؛ ولی اگر قبل از نذر منع کند منعقد نمی شود. ۱۳. آیت الله سیستانی: الف) در نذر فرزند، اذن پدر شرط نیست. ب) با نهی پدر بعد از نذر، نذر او منحل می شود و در صورتی که نهی قبل از نذر باشد نذر منعقد نمی شود. ۱۴. آیت الله زنجانی: الف) بنا بر احتیاط واجب اگر فرزند بدون اذن پدر نذر کند باید به آن نذر عمل نماید. ب) بله بنا بر احتیاط باید به آن نذر عمل نماید. ۱۵.

^۸ تحریر الوسیله، ۱۴۰۸ هـ ق، ج ۲، ص ۱۰۳، کتاب النذر، م ۳ و توضیح المسائل، ۱۳۸۳، ص ۳۷۰ م ۲۶۴۶

^۹ مسائل الواضحه، ۱۳۷۳، ج ۲ ص ۱۴۳، م ۲۶۶۰

^{۱۰} استفتانات موجود در واحد پاسخ به سوالات

^{۱۱} منهاج الصالحین، ۱۴۲۶ هـ ق، ج ۲، ص ۴۰۶، م ۱۵۵۱

^{۱۲} استفتانات موجود در واحد پاسخ به سوالات

^{۱۳} با استفاده از منهاج الصالحین، ج ۲، ص ۳۰۹، م ۱۵۵۱

^{۱۴} منهاج الصالحین، ۱۴۱۷ هـ ق، ج ۳، ص ۲۳۰، م ۷۰۸ و مسائل المتنبه، ۱۴۲۵ هـ ق، ص ۴۸۳، م ۱۲۳۶

^{۱۵} توضیح المسائل، ۱۳۸۳، ج ۲، ص ۲۷۴، م ۲۶۵۵

آیت الله صافی: الف) نذر فرزند باید به اذن پدر باشد. ب) اگر با اذن پدر نذر کند پدر دیگر نمی تواند منع کند و وفا به نذر لازم است. ۱۶.

آیت الله فاضل: الف) اذن پدر در نذر فرزند شرط نیست. ب) پدر نمی تواند از وفا به نذرش منع کند یا نذر او را منحل کند. ۱۷.

آیت الله گلپایگانی: الف) نذر فرزند بدون اذن پدر منعقد می شود. ب) اگر پدر از کاری منع کرده باشد و یا بعد از نذر از آن کار منع کند آن نذر صحیح نیست. ۱۸.

آیت الله مکارم: الف) نذر فرزند احتیاجی به اجازه پدر ندارد. ب) اگر کار فرزند مایه آزار پدر باشد در این صورت نذر او صحیح نیست. ۱۹.

آیت الله نوری: الف) نذر فرزند با اذن پدر و بدون اذن او صحیح است. ب) اگر پدر یا مادر از عملی که نذر کرده او را منع کنند، نذرش منحل می شود. ۲۰.

آیت الله وحید: الف) اذن پدر شرط نیست. ب) اگر پدر یا مادر از عملی که نذر کرده منعش کنند نذر او صحیح نیست. ۲۱.

سوال: آیا برای نذر اجازه پدر لازم است؟

پاسخ: آیات عظام امام و خامنه‌ای: خیر، اجازه پدر لازم نیست و او نمی تواند فرزند را از نذر منع کند. ۲۲.

آیت الله بهجت: بنا بر احتیاط واجب، اجازه پدر لازم است و اگر بدون اجازه او نذر کند، بنا بر احتیاط باید به نذرش عمل کند. ۲۳.

آیات عظام تبریزی، صافی، فاضل، نوری و وحید: خیر، اجازه پدر لازم نیست؛ ولی اگر پدر از کاری منع کند که فرزند نذر آن را کرده، نذر او صحیح نیست. ۲۴.

۱۶ هدایه العباد، ۱۴۲۰هـ ق، ج ۲، ص ۲۴۸، م ۳

۱۷ الاحکام الواضحه، ۱۴۲۳هـ ق، ص ۴۲۹، م ۱۹۱۶

۱۸ هدایه العباد، ۱۴۱۷هـ ق، ج ۲، ص ۱۹۳، م ۱۴۱۴، ص ۴۵۲، م ۲۶۵۵

۱۹ توضیح المسائل، ۱۳۷۶، ص ۴۵۲، م ۲۲۷۹ و استفتائات جدید، ۱۳۸۱، ج ۲، ص ۴۲۹، س ۱۲۵۲

۲۰ منتخب المسائل، ۱۴۲۰هـ ق، ص ۳۷۴، م ۱۲۲۵

۲۱ منهاج الصالحین، ۱۳۸۵، ج ۳، ص ۳۶۲، سطر ۴

۲۲ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، النذر، م ۳ و خامنه‌ای، استفتاء، س ۱۰۶۷.

۲۳ دفتر: بهجت.

۲۴ توضیح المسائل مراجع، م ۲۶۴۶؛ نوری، توضیح المسائل، م ۲۶۴۴؛ وحید، توضیح المسائل، م ۲۷۱۰.

آیت الله سیستانی: خیر، اجازه پدر لازم نیست؛ ولی اگر پدر از کاری منع کند که فرزند آن را نذر کرده — چنانچه نهی او از روی شفقت و دوستی باشد و مخالفت فرزند باعث آزار او گردد — نذر او صحیح نیست.^{۲۵}

آیت الله مکارم: خیر، اجازه پدر لازم نیست؛ مگر آنکه کار او باعث آزار پدر باشد. در این صورت نذر صحیح نیست.^{۲۶}

---

^{۲۵} توضیح المسائل مراجع، م ۲۶۴۶.

^{۲۶} توضیح المسائل مراجع، م ۲۶۴۶.

درس پنجم

نذر زوجه

سوال: اگر زن از مال خودش نذر کند آیا اجازه شوهر لازم است؟

پاسخ: آیات عظام امام، رهبری، صافی: نذر زوجه اگرچه از مال خودش باشد بدون اذن شوهر صحیح

نیست.^{۲۷}

آیات عظام سیستانی، وحید: اگر نذر زن مزاحم حقوق شوهر باشد، بدون اذن او صحیح نیست و بنا بر احتیاط واجب در اموال خودش نیز (غیر از حج، زکات، صله رحم، احسان به پدر و مادر) با اذن شوهر نذر

کند.^{۲۸}

آیات عظام زنجانی، نوری: نذر زن از اموال خودش بدون اذن شوهر صحیح است.^{۲۹}

آیت الله مکارم: اگر نذر زن مزاحم حقوق شوهر باشد، بدون اذن او صحیح نیست و اگر مزاحم

نباشد، احتیاط مستحب آن است که با اجازه او باشد.^{۳۰}

آیت الله فاضل: اگر نذر زن مزاحم حقوق شوهر باشد، بدون اذن او صحیح نیست و اگر مزاحم

نباشد، احتیاط واجب آن است که با اجازه او باشد.

آیت الله بهجت: بنا بر احتیاط از حیث حکم وضعی نذر منعقد می شود، گرچه اجازه گرفتن از همسر

بنا بر احتیاط تکلیفاً لازم است.^{۳۱}

آیت الله وحید: صحت نذر زن در مال خودش بدون اذن شوهر (در غیر حج یا زکات یا احسان به پدر

و مادر یا صله رحم) محل اشکال است (یعنی بنا بر احتیاط واجب صحیح نیست).^{۳۲}

---

^{۲۷} استفتانات ج ۲ ص ۴۶۱ س ۹، صافی جامع الاحکام ج ۱ با استفاده از ۷۹۷

^{۲۸} توضیح المسائل ص ۷۱۴ م ۲۷۰۸

^{۲۹} زنجانی توضیح المسائل م ۲۶۵۳، نوری هزارویک مسئله فقهی ج ۱ س ۷۶۱

^{۳۰} توضیح المسائل مراجع م ۲۶۴۴

^{۳۱} استفتانات ج ۴ ص ۲۸۶ س ۵۵۸۰

^{۳۲} توضیح المسائل م ۲۷۰۸

نذر سفره ابوالفضل

سوال: شخصی نذر سفره ابوالفضل علیه السلام دارد؛ ولی به علت کمی جا در محل سکونت نمی تواند نذر خویش را ادا نماید. بنابراین آیا می تواند وجه آن را به مصرف دیگر برساند؟

پاسخ: امام: اگر صیغه مخصوص نذر را نخوانده باشد وفای به نذر واجب نیست و اگر هم صیغه نذر خوانده شده باید بر طبق آن عمل کند مگر آنکه قدرت بر وفا نداشته باشد.^{۳۳}

حکم عمل نکردن به نذر

سوال: اگر انسان برای نذر خود وقت تعیین کند؛ اما در زمان مقرر نتواند به نذر خود عمل کند وظیفه اش چیست؟

پاسخ: همه مراجع عظام: در غیر روزه اگر در وقت انجام دادن نذر نتواند آن را بجا آورد، تکلیف از او ساقط است و کفاره هم ندارد.^{۳۴}

نذر و اسراف

سوال: چنانچه فردی نذر احسان برای امام حسین(ع) طی ماه محرم داشته باشد؛ ولی مشاهده شود که میزان خیرات در آن محل یا منطقه زیاد است و یا احتمال اسراف به دلیل زیاد بودن نذورات مردم در ماه محرم وجود داشته باشد، آیا می توان نذر مربوط به امام حسین(ع) را به نام ایشان در تاریخی به غیر از محرم ادا کرد؟

پاسخ: در مواردی که موجب اسراف می شود اگر بتوانند در مکان های دیگر که مردم نیازمندند و نذر هم به اندازه کافی نیست بدهند باید به همان صورت عمل کنند.^{۳۵}

---

^{۳۳} استفتائات امام خمینی ص ۴۷۷ س ۵۴

^{۳۴} امام تحریر الوسيله ج ۲ نذر م ۲۴، صافی هدایه العباد ج ۲ نذر م ۲۴، توضیح المسائل مراجع عظام م ۲۶۴۷، اجوبه الاستفتائات س ۱۰۷۴

^{۳۵} استفتائات سایت آیت الله مکارم (makarem.ir)

اموال باقی مانده از مراسم عاشورا

سوال: حکم باقی مانده اموالی که به عنوان هزینه های مراسم عاشورا جمع آوری می شود چیست؟

پاسخ: می توان اموال باقی مانده را با کسب اجازه اهدا کنندگان در امور خیریه مصرف کرد یا آنها را

برای مصرف در مجالس عزاداری آینده نگه داشت.^{۳۶}

---

^{۳۶} اجوبه الاستفتائات س ۳۶۷ ص ۱۳۱ و س ۱۴۵۲ ص ۳۲۵

احكام وقف (ويژه محرم)

احکام وقف (ویژه محرم)

درس هفتم

عدول از وقف بر امام حسین

سوال: شخصی مقداری از املاک خویش را وقف امام حسین (ع) کرده و وقف نامه کتبی نیز تنظیم و امضا نموده، و آن را نزد شخصی به امانت گذاشته است. پس از گذشت چند ماه پشیمان گشته، و از وقف عدول نموده، و وقف نامه را از شخص مزبور گرفته، و پس از فوت واقف، یکی از بستگان او تصویر وقف نامه را به اداره اوقاف تحویل می‌دهد. لطفاً بفرمایید: الف) آیا وقف بر امام حسین (ع) از اوقاف عامه است یا خاصه؟ ب) آیا در وقف بر آن حضرت، قبول حاکم شرع، لازم است؟ ج) آیا در صحت وقف بر آن حضرت، قبض متولی وقف یا حاکم شرع شرط هست؟ د) آیا به مجرد انشای کتبی، وقف محقق می‌شود؟ ه) آیا در مفروض سؤال، واقف حق عدول از وقف داشته است؟

پاسخ: الف تا آخر: وقف بر امام حسین (ع) از اوقاف عامه است، که نیاز به قبض و اقباض ندارد و عدول در آن جایز نیست.^{۳۷}

سوال: شخصی ملک خود را برای برپایی مجالس عزاداری سیدالشهداء علیه السلام در روستا وقف کرده است؛ ولی در حال حاضر متولی وقف، توانایی اقامه عزا در روستای مذکور در وقفنامه را ندارد، آیا جایز است در شهری که در آن اقامت دارد مجالس عزاداری برگزار کند؟

پاسخ: اگر وقف، مخصوص اقامه مجالس عزاداری در همان روستا باشد، تا زمانی که عمل به وقف هر چند با گرفتن وکیل برای آن، در همان روستا ممکن‌نباشد، حق ندارد آن مجالس را به جای دیگر انتقال دهد بلکه واجب است فردی را نایب بگیرد تا در آن روستا مجالس عزاداری برپا کند.^{۳۸}

^{۳۷} استفتائات سایت حضرت آیت الله مکارم

^{۳۸} استفتائات سایت مقام معظم رهبری

کفایت صیغه وقف به هر زبان

پدر بزرگ حقیر حدوداً هفتاد سال پیش باغ انگوری را وقف کرده‌اند و چند سال پیش از دنیا رفته‌اند و فعلاً این موقوفه در اختیار پدر من می‌باشد، که بهخاطر ضعف توان احیاء آن را ندارد و اگر همینطوری بماند خراب می‌شود و از بین می‌رود و دیگر کسی به اجاره آبادش نمی‌کند، و مسئولیت نمی‌پذیرد آیامی توان این باغ را فروخت و پولش را به تشکیلات امام حسین علیه السلام بدهند یا نمی‌توانند بفروشند، خواهشمندم حکم مسأله را بیان فرمائید. ضمناً متذکر می‌شوم که ایشان با زبان آذری وقف کرده‌اند و با صیغه مخصوص اداء نکرده‌اند بلکه گفته‌اند من این باغ را وقف کردم تا هر چقدر درآمد داشته‌باشد صرف مخارج امام حسین علیه السلام بشود.

پاسخ: وقف قابل خرید و فروش نیست، و هرگونه تصرف در وقف باید زیر نظر متولی شرعی موقوفه باشد، و اگر هنگام وقف شرط مباشرت نشده باشد و متولیمایل باشد می‌تواند وکیل بگیرد، و در صورتی که متولی خاص نداشته باشد تولیت با حاکم شرع است، و به هر زبانی وقف کرده باشد و تحویل متولی وقف داده‌باشد صحیح است و باید طبق آن عمل شود.

سوال: ابوی اینجانب موقع حیات خویش یک قطعه زمین چنارزار را وقف امام حسین علیه السلام نموده است از طرفی هم روستای ما از وجود مسجد محروم است. ۱- آیا می‌شود مورد موقوفه را خرج مسجد بنمایم؟ ۲- در صورت امکان به علت اینکه دست ما نیز خالی است عنایت فرمائید تا ما بتوانیم از یک باب مسجد برخوردار هم جهت عبادت و هم تعزیه داری امامحسین علیه السلام استفاده نمایم. ۳- اگر نمی‌شود عین موقوفه را بفروشیم آیا می‌توانیم درختهای کاشته شده را فروخته خرج مسجد نمایم.

پاسخ: موقوفه را نمی‌توان فروخت نه زمین وقفی را و نه اصل درختهای وقفی را بلکه باید عوائد وقف را صرف در جهت وقف کند.

مسأله: آیت الله سیستانی: فرشی را که برای حسینیه وقف کرده‌اند، نمی‌شود برای نماز به مسجد ببرند، اگرچه آن مسجد نزدیک حسینیه باشد؛ ولی اگر ملک حسینیه باشد، با اجازه متوکی می‌شود به جای دیگر منتقل نمود.^{۳۹}

---

^{۳۹} رساله آیت الله سیستانی م ۲۷۰۸

احكام زيارت امام حسين عليه السلام

احکام زیارت امام حسین علیه السلام

درس نهم

برکات زیارت امام حسین علیه السلام:

زیارت امام حسین ع بهترین عمل است؛ در حدیثی از کتاب کامل الزیارات اینگونه آمده است: قال انه افضل ما يكون من الاعمال، از ابی عبد الله در باره زیارت قبر حسین بن علی سوال پرسیده شد؛ اما فرمودند: زیارت ایشان افضل اعمال است.^{۴۰}

کسی که امام حسین را زیارت کند مثل کسی است که در عرش خدا را زیارت کرده است: من زار قبر ابی عبد الله علیه السلام بشط الفرات کان کمن زار الله فوق عرشه؛ امارضا علیه السلام نقل شده که ایشان فرمودند کسی که قبر امام حسین را در کنار فرات زیارت کند مثل کسی است که خدا را بالای عرش زیارت نموده است.^{۴۱}

زیارات امام حسین علیه السلام معادل زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله است: عن زید الشحام قال قلت لابی عبد الله علیه السلام ما لمن زار احدا منکم قال کمن زار رسول الله صلی الله علیه و آله. زید شحام می گوید: از ابی عبد الله سوال کردم. ثواب کسی که یکی از شما (اهلبیت) را زیارت کند چیست؟ امام فرمود: مانند کسی است که رسول خدا را زیارت کرده است.^{۴۲}

---

^{۴۰} کامل الزیارات ص ۱۴۶

^{۴۱} کامل الزیارات ص ۱۴۸

^{۴۲} کامل الزیارات ص ۱۵۰

نماز در حرم حسینی

در کدام نقطه از حرم امام حسین علیه السلام می توان نماز را به طور کامل خواند؟

آیات عظام؛ امام و رهبری: حرم و رواق و مسجد متصل به حرم مطهر^{۴۳}

آیت الله بهجت: اطراف قبر مطهر(حرم حسینی اصلی قدیمی)^{۴۴}

آیت الله سیستانی: حرم مطهر تقریباً تا مقدار ۱۱,۵ متر اطراف قبط مطهر.^{۴۵}

آیات عظام صافی ونوری: حائر سید الشهداء علیه السلام و در دورتر از اطراف ضریح مقدس به

احتیاط واجب نماز قصر است.^{۴۶}

آیت الله زنجانی: نماز قصر است.^{۴۷}

آیت الله فاضل: حرم و رواق و مسجد متصل به حرم.^{۴۸}

آیت الله مکارم: روضه مقدسه امام حسین علیه السلام (رواق و صحن قبر).^{۴۹}

آیت الله وحید: روضه مقدسه حسینی غیر از رواق و صحن.^{۵۰}

---

^{۴۳} توضیح المسائل امام م ۱۳۶۵ ، استفتانات جدید ۲۲۸

^{۴۴} توضیح المسائل بهجت م ۱۱۰۲

^{۴۵} توضیح المسائل سیستانی م ۱۳۴۲

^{۴۶} توضیح المسائل نوری، صافی م ۱۳۶۵

^{۴۷} توضیح المسائل زنجانی م ۱۳۶۵

^{۴۸} توضیح المسائل، احکام مسافر م ۱۳۷۰

^{۴۹} توضیح المسائل مکارم، احکام مسافر م ۱۱۸۲

^{۵۰} توضیح المسائل، احکام نماز مسافر م ۱۳۶۴

ورود حائض و جنب به رواق حرم ائمه

آیات عظام خامنه‌ای زنجانی سیستانی صافی مکارم: داخل شدن در رواق ها مانعی ندارد. ۵۱

آیات عظام امام، نوری: بنا بر احتیاط واجب در حرم امام و رواقها توقف نکند. ۵۲

آیت الله بهجت: اگر رواقها خیلی دور باشند، اشکال ندارد. ۵۳

آیت الله فاضل: ورود جنب و حائض به تمام رواقهای امامان معصوم جایز نیست و فرقی بین دور و

نزدیک آن نیست. ۵۴

دو نکته:

نجس کردن حرم امامان حرام است و اگر نجس شود چنانچه ماندن در آن بی احترامی باشد، تطهیر

آن واجب است. بلکه احتیاط واجب آن است که اگر بی احترامی هم نباشد، آن را تطهیر کنند. ۵۵

مسافر می تواند در اماکن تخییر بدون نیت تمام یا شکسته شروع کند و در وسط آن یکی را اختیار

کند و بر همان اساس نماز را به پایان برد و حتی در اثنای نماز می تواند نیت را برگرداند، مثلا به نیت

شکسته خواندن نماز را شروع کرد و در اثنای نماز قصد کند که نماز را تمام بخواند و همچنین برعکس

حکم تخییر مخصوص نماز است. بنابراین شخص مسافر حتی اگر نماز را تمام بخواند و در حرم امام

حسین علیه السلام یا در کربلا بماند، نمی تواند روزه بگیرد؛ مگر روزه مستحب یا نذر که حکم جداگانه ای

دارد.

---

۵۱ اجوبه الاستفتائات ص ۸۶ با استفاده از س ۴۲۴، سیستانی المسائل المنتخبه م ۶۹ و ۴۲، زنجانی المسائل الشرعیه ص ۸۲ با

استفاده از بحث الثانی، صافی هدایه العباد ج ۱ م ۱۸۱ الثالث، مکارم استفتائات جدید ج ۱ ص ۴۳ ص ۸۴

۵۲ تحریر الوسیله ج ۱ القول فی احکام الجنب الثالث، نوری منتخب المسائل ص ۲۰ با استفاده از م ۳۹ م ۶۶

۵۳ استفتائات موجود در واحد پاسخ به سوالات جامعه الزهرا قم

۵۴ استفتائات آقای فاضل

۵۵ توضیح المسائل م ۲۶۳۸

احکام تربت امام حسین علیه السلام

لازم است حرمت تربت امام حسین علیه السلام حفظ شود و هر نوع بی احترامی به آن مثل نجس کردن تربت حرام است. ۵۶

سجده بر تربت امام حسین علیه السلام مستحب است. ۵۷

مستحب است کام طفل با تربت امام حسین علیه السلام باز شود. ۵۸

مستحب است هنگام دفن میت مقداری تربت همراه او گذاشته شود و با حنوط او نیز مخلوط شود. ۵۹

خوردن هر نوع خاک حرام است بجز تربت امام حسین علیه السلام که خوردن اندکی از آن به نیت استشفاء جایز است. ۶۰

هنگامی که کالایی مانند جهیزیه دختر را به جایی می فرستند، مستحب است مقداری تربت امام حسین علیه السلام را هم همراه آن بگذارند. ۶۱

---

۵۶ عروه الوثقی ج ۱ ص ۹۰ م ۸

۵۷ توضیح المسائل امام خمینی م ۱۰۸۳

۵۸ تحریر الوسیله ج ۲ ص ۳۱۰ م ۲

۵۹ عروه الوثقی ج ۱ فصل ۴ باب حنوط

۶۰ توضیح المسائل امام خمینی م ۲۶۲۸، تحریر الوسیله ج ۲ ص ۱۶۴ م ۹

۶۱ وسائل الشیعه ج ۱۰ ص ۲۱۰

احکام یاد و نام امام حسین علیه السلام

مستحب است بعد از آشامیدن آب حضرت ابی عبدالله علیه السلام و اهل بیت ایشان را یاد کند و قاتلان آن حضرت را لعنت نماید. ۶۲

نام امام حسین علیه السلام مانند نام پیامبر صلی الله علیه و آله و سایر امامان علیهم السلام از اسامی مقدسی است که احترام به آن لازم است و هرگونه بی احترامی به آن حرام است، مانند: سوزاندن ورقه ای که نام ایشان بر آن نوشته شده است یا انداختن آن ورقه در جایی که بی احترامی به آن باشد، مثل زباله دان یا نوشتن نام آن بزرگواران بر چیزی که بی احترامی به آن باشد. ۶۳

دست زدن به نام امام حسین علیه السلام یا رساندن جایی از بدن به آن بدون طهارت حرام است. پس کسی که وضو ندارد یا غسل بر او واجب شده است نمی تواند به این نام مبارک دست بزند. ۶۴

---

^{۶۲} توضیح المسائل امام خمینی م ۱۱

^{۶۳} استفتائات امام خمینی ج ۱ ص ۱۱۵ و ۳۱۱ و ۳۱۲

^{۶۴} تحریر الوسیله ج ۱ ص ۳۲ و توضیح المسائل امام خمینی م ۳۱۹

درس چهاردهم

حکم زیارت اربعین

سوال: با توجه به مسائل روز، آیا زیارت اربعین در این برهه از زمان واجب است؟

پاسخ: زیارت اربعین مستحب است.^{۶۵}

مراعات قوانین

سوال: حکم اخذ روایید برای زیارت اربعین چیست؟

پاسخ: در هر صورت رعایت قوانین و مقررات لازم است.^{۶۶}

سوال: ایام زیارت اربعین نزدیک است و فرصت کافی برای گرفتن گذرنامه موجود نیست. آیا بنده میتوانم با گذرنامه برادرم با رضایت او به زیارت اربعین بروم؟ آیا رفتن به این زیارت منع شرعی دارد؟

پاسخ: در هر صورت رعایت قوانین و مقررات لازم است و تخلف از آن جایز نیست.^{۶۷}

سوال: دیده شده در ایام اربعین یا غیر آن، زائرین برای خرید ارز از صرافی های غیر مجاز اقدام به خرید ارز می کنند، آیا خرید از صرافی های غیر مجاز حرام است؟

پاسخ: تابع قوانین مربوط است.^{۶۸}

سوال: آیا سفر زیارت اربعین برای طلاب و دانشجویان در ایام تحصیلی اشکال دارد؟

پاسخ: تابع قوانین و مقررات مربوط است.^{۶۹}

---

^{۶۵} ویژه نامه پایگاه حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه ای (khamenei.ir)

^{۶۶} ویژه نامه پایگاه حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه ای (khamenei.ir)

^{۶۷} ویژه نامه پایگاه حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه ای (khamenei.ir)

^{۶۸} ویژه نامه پایگاه حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه ای (khamenei.ir)

^{۶۹} ویژه نامه پایگاه حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه ای (khamenei.ir)

سوال: با توجه به فضای معنوی سفر و زیارت اربعین آیا بنده به عنوان مدیر دبیرستان می توانم به دانش آموزانی که قصد عزیمت به زیارت اربعین دارند اجازه بدهم یا نه؟

پاسخ: تابع قوانین مربوط است.^{۷۰}

---

^{۷۰} ویژه نامه پایگاه حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه ای (khamenei.ir)

درس پانزدهم

سفر در فرض تشدید بیماری

سوال: ۱- با توجه به سفارشات ائمه (علیهم السلام) و ثواب زیارت اربعین، مادر ۶۵ ساله اینجانب علاقه مند به سفر زیارت اربعین است؛ اما از آنجا که اخیراً بیمار بوده اند به علت ضعف جسمی و به علت احتمال عود بیماری و سخت تر شدن بیماری در صورت عود آن، اطبا ایشان را از این سفر منع کرده اند. حکم سفر ایشان برای زیارت اربعین چیست؟

۲- همچنین مادر بزرگ اینجانب نیز علاقه مند است؛ ولی زانو درد دارد. آیا در صورت احتمال عقلایی تشدید درد پا این سفر جایز است؟

پاسخ: (۲و) اگر ضرر قابل توجه برای ایشان داشته باشد، جایز نیست.

سفر بدون اجازه پدر

سوال: من دانشجوی ترم آخر دانشگاهم. دوست دارم برای اربعین عازم کربلا شوم؛ مطمئناً پدرم به خاطر شلوغ بودن در حین اربعین و برخی مسائل دیگر اجازه نمی دهد. آیا می شود بدون اطلاع خانواده حرکت کرده و در حین سفر به آنها اطلاع دهیم؟

پاسخ: اجازه گرفتن از پدر واجب نیست؛ ولی نباید به گونه ای عمل کنید که موجب ایذاء ایشان شود.

سفر شخص بدهکار

سوال: فردی که به خویشان و یا دوستان بدهکار است آیا می تواند به زیارت اربعین مشرف شود؟

پاسخ: اگر زمان ادای قرض نرسیده و یا قرض دهنده به شما مهلت برای پرداخت قرض بدهد اشکالی ندارد و در صورتی که زمان ادای آن رسیده و بتوانید بدهی خود را بدهید و طلبکار هم مطالبه کند، اول قرض خود را پرداخت نمایید. و اگر مکلف به قصد ترک واجب مثل نپرداختن دینی که وقت پرداختش رسیده است به سفر برود، نمازش تمام است؛ اما اگر بدون این قصد سفر می رود هرچند مستلزم ترک واجب می شود، نماز شکسته است.

درس شانزدهم

سوال: در خصوص زیارت اربعین آیا باید روز اربعین در کربلا حضور داشت یا اینکه روز قبل یا بعد نیز ثواب اربعین را دارد؟

پاسخ: انجام زیارت سید الشهداء (علیه السلام) در هر زمان مستحب و دارای ثواب عظیم است؛ ولی ثواب زیارت زمان خاص، مختص به انجام زیارت در همان زمان خاص است؛ البته انجام زیارت قبل یا بعد از آن موقع به رجاء آن ثواب مخصوص، مانعی ندارد.

زیارت از محدوده اطراف حرم

سوال: در ایام اربعین به علت ازدحام شدید، ورود به حرم حسینی(ع) و گاهی بین الحرمین بسیار دشوار و برای برخی ناممکن است، و گاهی موجب اذیت دیگران می شود. در این شرایط آیا خواندن زیارت از محدوده اطراف حرم کافی است؟

پاسخ: در فرض مذکور کفایت می کند.

زیارت بانوان در زمان عادت ماهانه

سوال: تشرف بانوان به مشاهد مشرفه در زمان عادت ماهانه چه حکمی دارد؟

پاسخ: بنا بر احتیاط واجب توقف حائض در حرم حضرات معصومین(علیهم السلام) یعنی زیر گنبد و رواقی که ضریح مطهر در آن واقع شده است، جایز نیست؛ ولی توقف در رواقها و قسمت های متصل به حرم اگر مسجد نباشد، اشکال ندارد.

پوشیدن لباس مشکی تا اربعین

سوال: آیا پوشیدن لباس مشکی تا اربعین حسینی اشکالی دارد؟(کراهت دارد؟)

پاسخ: پوشیدن لباس مشکی در ایام عزاداری خاندان عصمت و طهارت (علیهم السلام) به منظور تعظیم شعائر الهی و اظهار حزن و اندوه موجب ترتب ثواب الهی است.

درس هفدهم

حکم پیاده روی نمادین اربعین

سوال: آیا پیاده روی به حرم دیگر ائمه معصومین علیهم السلام یا امامزادگان در روز اربعین به صورت نمادین، مشروع و جایز است؟

پاسخ: روایت خاصی نداریم، ولی به عنوان یک حرکت نمادین مانعی ندارد، مخصوصا اگر موجب تعظیم شعائر اسلامی (بزرگداشت ارزش های اسلامی) شود.^{۷۱}

حکم نماز افرادی که بدون ویزا به کربلا رفته اند

سوال: فردی تصمیم دارد بدون گرفتن ویزا به زیارت اربعین برود، نماز او چه حکمی دارد؟

پاسخ: ایرانی ها باید بدانند که این برنامه در کشور عراق است و حاکمیت کشور مال آن هاست، آن ها میزبان هستند و باید تدبیر میزبان را پذیرفت، از این رو افراد نباید بدون گذرنامه بروند و فشار بیاورند تا از کشور خارج شوند که کار نادرستی بوده و در این صورت نمی توانند نماز را شکسته بخوانند؛ چون سفر آن ها اشکال دارد.^{۷۲}

آب درون تاول

سوال: در مسیر پیاده روی اربعین، کف پای افراد آبله و تاول می زند. آیا این آبله ها و تاول ها سر باز کنند آیا ترشحات آن نجس است و آیا می تواند با همان حال وارد مسجد و یا حرم بشوند؟

پاسخ: اگر آلوده به خون نباشد پاک است.^{۷۳}

---

^{۷۱} سایت جامع المسائل آیت الله مکارم (<https://ahkam.makarem.ir>)

^{۷۲} سایت جامع المسائل آیت الله مکارم (<https://ahkam.makarem.ir>)

^{۷۳} سایت جامع المسائل آیت الله مکارم (<https://ahkam.makarem.ir>)

تاکید بر پرهیز از اسراف در ایام اربعین

سوال: در مراسم اربعین بعضاً دیده می‌شود که برخی افراد چند پرس غذا را از یک موکب یا موکب های مختلف دریافت می‌کنند به طمع خورشست های همراه آن و معمولاً قسمت عمده این غذا دور ریخته می‌شود، این کار چه حکمی دارد؟

پاسخ: هرگونه اسراف در این سفر مانند مواقع دیگر شرعاً حرام است. دوری از اسراف در برپایی موکب های اربعین نیز ضروری است؛ نباید در این موکب ها ریخت وپاش صورت بگیرد، یعنی نباید این موکب ها آن قدر غذا درست کنند که دیگر قابل مصرف نباشد.

احکام نماز در سفر اربعین

سوال: در مراسم پیاده روی اربعین آیا افراد مجاز هستند که بدون اعتنا به اذان و نماز علی رغم برپایی نماز های جماعت در اکثر موکب ها، همچنان به پیاده روی ادامه دهند به این قصد که نمازشان را در مقصد مورد نظر می خوانند؟

پاسخ: احترام نماز اولویت دارد. هم چنین با توجه به اهمیت فوق العاده ای که نماز مخصوصاً به صورت جماعت دارد چند دقیقه ای زیارت یا عزاداری و یا پیاده روی را برای نماز تعطیل کردن اشکالی ندارد بلکه کار خوبی است، خداوند از شما قبول فرماید.

سوال: نماز افرادی که در ایام اربعین به صورت پیاده روی به کربلا می روند، به چه صورت می باشد؟

پاسخ: نماز آنها در بین راه شکسته می باشد و زمانی که وارد عراق و کربلا نیز شدند نماز به صورت شکسته خوانده می شود مگر این که ده روز در کربلا توقف داشته باشند.

احكام ویژه عزاداری

احکام ویژه عزاداری

درس نوزدهم

ویژگی‌های یک مداح

ظاهر مداح

سوال: توفیق مداحی برای اهل بیت علیه السلام نعمتی است الهی از قدیم الایام مداحها عبا بدوش از نظر سلوک و رفتار الگو بوده و هم اکنون نیز برخی این گونه اند؛ ولی متأسفانه مشاهده می‌شود برخی مداحان جوان در اثر ناآگاهی ریش خود را تراشیده یا معتاد به سیگار یا مواد مخدر هستند و یا لباس و پوشش مناسبی ندارند. حضرتعالی چه توصیه پدارنه ای برای این عزیزان دارید؟

پاسخ: آیت الله صافی: تراشیدن ریش حرام است و مداح اهل بیت علیه السلام نباید متجاهر به فسق؛ یعنی تراشیدن ریش باشد. یا لباسی که موجب وهن است بپوشد و هرچه بیشتر وقار این افتخار را حفظ نماید سزاوار است. ۷۴

آیت الله میرزا جواد تبریزی: مداح اهل بیت منسوب به دین و اولیای دین است و یادآور فضایل آنان می‌باشد و مداحان باید مایه زینت و دعوت به اسلام و مذهب حق بوده و مردم در آنان رنگ ایمان و جلال و جمال مومنین را مشاهده نمایند نه اینکه به یاد نوازندگان و اهل معصیت افتاده و توقع غنا و آوازه خوانی و امور ننگ آور برای انسان مهذب در ذهن مردم تداعی شود. ۷۵

تقلید از آهنگهای مبتدل

سوال: آیا استعمال آلات موسیقی در دسته های عزاداری جایز است؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: استفاده از آلات موسیقی مناسب با عزاداری سالار شهیدان علیه السلام نیست و شایسته است مراسم عزاداری به همان صورت متعارفی که از قدیم متداول بوده برگزار شود. ۷۶

^{۷۴} مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، سید محسن محمودی، ج ۵ ص ۱۱۹

^{۷۵} همان ص ۱۲۰

^{۷۶} اجوبه الاستفتائات س ۱۴۴۸ ص ۳۲۴

آیت الله تبریزی: جایز نیست.^{۷۷}

آیت الله فاضل: استعمال آلات لهو و لعب مطلقاً حرام است.^{۷۸}

مرثیه خوانی زنان

سوال: در برخی موارد مرثیه خوانی و یا مداحی زنان در مجلس خودشان، به گونه ای است که صدای آنان با بلندگو به گوش مردان رهگذر می رسد، آیا این عمل جایز است؟

پاسخ: همه مراجع (به جر مکارم): اگر صدای آنان در معرض ریبه، تلذذ و تهییج شهوت باشد، جایز نیست^{۷۹}

آیت الله مکارم: خیر، جایز نیست.^{۸۰}

سوال: مرثیه خوانی یا مداحی زنان با بلندگو به طوری که هر شنونده ای را جذب می کند چه حکمی دارد؟

پاسخ: آیت الله مکارم: جایز نیست.^{۸۱}

سوال: آیا خواندن زن در مجالس عزاداری با علم او به اینکه مردان نامحرم صدای او را می شنوند جایز است؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: اگر خوف مفسده باشد باید از آن اجتناب شود.^{۸۲}

---

^{۷۷} استفتائات جدید آیت الله تبریزی ج ۲ س ۹۷۳ ص ۲۱۴

^{۷۸} جامع المسائل آیت الله فاضل لنکرانی ج ۱ س ۹۹۱ ص ۲۴۴

^{۷۹} فاضل، جامع المسائل، ج ۱ س ۲۱۸۲؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۸۱؛ خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۱۴۵؛ نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۵۴۵؛ امام، استفتاءات، ج ۳، احکام نظر، ۵۷ و ۶۵؛ تبریزی، استفتاءات، س ۱۰۵۸؛ دفتر: وحید، بهجت، سیستانی.

^{۸۰} مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۷۶۴ و ج ۱، س ۷۸۵ و دفتر.

^{۸۱} استفتائات آیت الله مکارم ج ۲ س ۷۶۴ ص ۲۴۷

^{۸۲} پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای (khamenei.ir)، س ۱۴۵۹

درس بیستم

استفاده از مقاتل غیر معتبر

سوال: در بعضی هیئت های مذهبی مصیبت هایی خوانده می شود که مستند به مقتل معتبری نیستند و از هیچ عالم و مرجعی هم شنیده نشده است و هنگامی که از خواننده مصیبت از منبع آن سوال می شود پاسخ می دهد که اهل بیت علیهم السلام اینگونه به ما فهمانده اند و یا ما را راهنمایی کرده اند و واقعه کربلا فقط در مقاتل نیست و منبع آن هم فقط گفته های علما نیست بلکه گاهی بعضی از امور برای مداح یا خطیب حسینی از راه الهام و مکاشفه مکشوف می شود. سوال من این است آیا نقل وقایع از این طریق صحیح است یا خیر؟ و در صورتی که صحیح نباشد تکلیف شنوندگان چیست؟

پاسخ: آیت الله خامنه ای: نقل مطالب به صورت مزبور بدون اینکه مستند به روایتی باشد و یا در تاریخ ثابت شده باشد وجه شرعی ندارد مگر آنکه نقل آن به عنوان بیان حال به حسب برداشت متکلم بوده و علم به خلاف بودن آن نداشته باشد و تکلیف شنوندگان نهی از منکر است به شرطی که موضوع و شرایط آن نزد آنان ثابت شده باشد.^{۸۳}

زبان حال

سوال: روضه ای که به عنوان زبان حال خوانده می شود یا اشعاری که معمولاً زبان حال است آیا مبطل روزه است؟

پاسخ: آیت الله فاضل: اگر مناسبت داشته باشد و به امام نسبت ندهند مبطل نیست و اگر اطمینان به صحت آنها ندارند نام کتابی که آنها را نقل کرده ببرند و از آن کتاب نقل کنند.^{۸۴}

غلو

سوال: خواندن شعرها و گفتن سخنانی که در آن به صراحت از اهل بیت علیهم السلام به عنوان خدا یاد می شود مانند لاله الاعلی چه صورتی دارد؟

^{۸۳} پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه ای (khamenei.ir)، س ۱۴۴۶

^{۸۴} جامع المسائل آیت الله فاضل ج ۱ ص ۱۴۷ س ۵۴۹

پاسخ: آیت الله صافی: خواندن اشعار و جملات مذکور جایز نیست و بر مستمعین واجب است نهی از منکر کنند.^{۸۵}

اشعار کفر آمیز

آیت الله مکارم: کسانی که در شورهایشان اشعار کفر آمیز با مطالب موهن و زننده است، گوش کردن به نوارشان جایز نیست.^{۸۶}

---

^{۸۵} مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، سید محسن محمودی، ج ۵ ص ۱۱۲

^{۸۶} سایت آیت الله مکارم، احکام عزاداری، س ۲۴

درس بیست و یکم

حضور ائمه در مجالس عزا

سوال: برخی مداحان در ضمن روضه اظهار می دارند که یکی از معصومین علیهم السلام در جلسه حضور دارد آیا حضور ائمه به صورت محسوس آن گونه که آنها اظهار می کنند ممکن است؟

پاسخ: آیت الله فاضل: خیر صحیح نیست.^{۸۷}

آیت الله سیستانی: چنین کلماتی اعتبار ندارد.^{۸۸}

بکار بردن الفاظ نامناسب

سوال: به کار بردن الفاظی چون (ما همه سگ حسینیم) در مجالس عزاداری اشکالی دارد؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: به کار بردن اینگونه الفاظ در شان مجالس اهل بیت علیهم السلام نمی باشد و چون موجب وهن به مذهب می باشد، جایز نیست.^{۸۹}

آیت الله مکارم شیرازی: عزاداری خامس آل عبا از مهمترین شعائر دینی است؛ ولی باید از سخنان و اشعاری که متناسب با عزاداران اهل بیت جدا خودداری شود؛ زیرا حضرت سید الشهداء علیه السلام از این گونه امور بیزارند.^{۹۰}

سوال: سرودن و خواندن شعرهایی که در آن الفاظ نامناسب مثل (سگ، الاق، رقااص و مانند آن) استفاده شده و الفاظ مذکور را به ساحت مقدس ائمه اطهار علیهم السلام و خودشان نسبت می دهند چه حکمی دارد؟ آیا تقلید صدای سگ الاغ کبوتر و غیره در موقع سینه زدن جهت اظهار عجز و ارادت در مقابل ائمه علیهم السلام جایز است؟

پاسخ: آیت الله مکارم: عزاداری ائمه اطهار علیهم السلام مخصوصا خامس آل عبا از افضل قربات است و سرودن و خواندن اشعاری که حاکی از مظلومیت و زحمات و فداکاری آن حضرات باشد، کار بسیار

^{۸۷} مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، سید محسن محمودی، ج ۵ ص ۱۱۵

^{۸۸} همان

^{۸۹} استفتائات پیامکی آیت الله خامنه‌ای ۹۴/۶/۹

^{۹۰} سایت آیت الله مکارم، احکام عزاداری، سوال ۴۱

خوبی است؛ ولی باید از هرگونه کاری که باعث هتک حرمت آن بزرگواران می‌شود و موجب وهن مذهب در نظر دیگران می‌گردد یا به بدن آسیب می‌رساند پرهیز گردد. تعبیراتی که در عرف توهین آمیز است مانند نسبت سگ به خود دادن یا صدای حیوانات در آوردن هیچکدام مناسب مجالس عزاداری نیستند و باید به آنها نصیحت کنند که از این امور که باعث وهن این مراسم بزرگ و موجب ناراحتی حضرت بقیت الله علیه السلام می‌گردد پرهیز کنند.^{۹۱}

سوال: آیا گفتن جملاتی مثل (رقاصم و رقاصم، رقاصه عباسم) در مداحی ها و مجالس عزاداری اشکال دارد؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: هرگونه عبارت سبکی که موهن عزای اهل بیت علیهم السلام و دون شان و مقام آنان باشد، حرام است.^{۹۲}

سوال: آیا به کار بردن لفظ (حوسین) یا (سین) بجای حسین جایز است؟

پاسخ: آیت الله مکارم: عزاداری خامس آل عبا علیهم السلام از مهمترین شعائر دینی است؛ ولی باید از سخنان و اشعاری که متناسب با عزاداران اهل بیت علیهم السلام نیست جدا خودداری شود؛ زیرا حضرت سیدالشهدا علیه السلام از این گونه امور بیزار است.^{۹۳}

---

^{۹۱} استفتائات جدید آیت الله مکارم ج ۳ ص ۵۰۶ ص ۱۷۷

^{۹۲} استفتائات پیامکی آیت الله خامنه‌ای ۹۴/۵/۴

^{۹۳} استفتائات پیامکی آیت الله مکارم ۹۴/۵/۶

درس بیست و دوم

بیان خواب و داستان‌های ساختگی

سوال: ذکر داستانها و رویاها در باره اهل بیت علیهم السلام که با مسلمات قرآنی و روایی منافات دارد، چه حکمی دارد؟

پاسخ: آیت الله صافی: اگر با مسلمات مذهب منافات داشته باشد، مردود و حرام است.^{۹۴}

تعیین اجرت

آیا ذاکر اهل بیت علیهم السلام می تواند برای ذکر فضائل و مصائب اهل بیت علیهم السلام اجرت طی کند؟

پاسخ: آیت الله مکارم: تعیین اجرت شرعاً اشکالی ندارد؛ ولی این کار در شان ذاکران اهل بیت علیهم السلام که باید مظهر تقوا و

پارسایی باشند نیست.^{۹۵}

استفاده از منبر

سوال: آیا تشکیل مجلس فقط به صورت مداحی و بدون استفاده از ارشادات خطبا جایز است؟

پاسخ: آیت الله مکارم: باید از این کار جدا پرهیز کرد؛ چراکه اهداف مقدس امام حسین علیه السلام را به خطر می اندازد. به

علاوه مردم بسیاری از اصول و فروع و تعلیمات اسلام و ارزشهای والای آن را در این مجالس از خطبا فرا می گیرند و گاه در غیر این

مجالس برای آنها ممکن نیست.^{۹۶}

---

^{۹۴} مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، سید محسن محمودی، ج ۵ ص ۱۱۲

^{۹۵} استفتائات جدید آیت الله مکارم ج ۳ سوال ۵۰۳ ص ۱۷۷

^{۹۶} سایت آیت الله مکارم احکام عزاداری سوال ۲۹

احكام مربوط به روش عزاداری

احکام مربوط به روش عزاداری

درس بیست سوم

سیاه پوشی در میان اهل بیت علیهم السلام

گزارش های مستند بیانگر این حقیقت است که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام نیز مهر تأیید بر این سنت منطقی و رسم طبیعی گذاشته و خود در مقام عمل، در عزای عزیزان خویش سیاه پوشیده اند.

به روایت ابن ابی الحدید در شرح نهج البلاغه، امام حسن در سوگ امیرمؤمنان علی، جامه های سیاه بر تن کرد و با همین جامه به میان مردم آمد و برای آنان خطبه خواند.^{۹۷}

بنابر حدیثی که اکثر محدثان آن را نقل کرده اند، امام باقر فرمودند: زنان بنی هاشم در سوگ ابا عبد الله جامه سیاه بر تن کردند: لما قتل الحسين بن علی لبس نساء بنی هاشم السواد و المسوح و کن لاتشتکین من حر و لآبرد و کان علی بن الحسين یعمل لهن الطعام للمأتم؛^{۹۸} زمانی که امام حسین بن علی به شهادت رسید، زنان بنی هاشم لباس های سیاه و جام ههای خشن مویین پوشیدند و از گرما و سرما شکایت نمی کردند. [پدرم] علی بن الحسين به علت [اشتغال آنان به] مراسم عزاداری، برای شان غذا درست می کرد.

پوشیدن لباس مشکی

سؤال: آیا پوشیدن لباس مشکی در ایام عزای اهل بیت (علیهم السلام) امر پسندیده ای است؟
پاسخ: آیت الله خامنه ای: پوشیدن لباس مشکی در ایام عزاداری خاندان عصمت و طهارت (علیهم السلام) به منظور تعظیم شعائر الهی و اظهار حزن و اندوه موجب ترتب ثواب الهی است، در هر صورت کراهت پوشیدن لباس سیاه در غیر نماز ثابت نیست.^{۹۸}
آیت الله سیستانی: کار شایسته و پسندیده ای است.^{۹۹}

آیت الله مکارم: در تاریخ می خوانیم: هنگامی که حسین بن علی (علیه السلام) به شهادت رسید، زنان بنی هاشمی لباس های سیاه و خشن پوشیدند. در برخی از روایات نیز آمده است: هنگامی که (بر اثر خطابه ها و افشاگری های امام سجاد (علیه السلام) و حضرت زینب (علیها السلام)) یزید به خاندان هاشمی اجازه

^{۹۷} بحارالانوار، ج ۴۵، ص ۱۸۸ و وسائل الشیعه، ج ۲، ص ۸۹۰

^{۹۸} استفتائات سایت مقام معظم رهبری (www.leader.ir) س ۲۳۴۳۳

^{۹۹} استفتائات سایت آیت الله سیستانی (www.sistani.org)، احکام لباس

داد در دمشق عزاداری کنند، زنان هاشمی و قرشی لباس سیاه بر تن پوشیدند و به مدت هفت روز برای امام حسین(علیه السلام) و شهدای کربلا عزاداری کردند.

لازم به یادآوری است که هر چند فقها بر اساس روایات به کراهت لباس سیاه به خصوص در نماز فتوا داده اند، ولی پوشیدن آن برای عزای امام حسین(علیه السلام) کراهتی ندارد و شاید رجحان نیز داشته باشد؛ زیرا جنبه تعظیم شعائر بر آن غلبه دارد.^{۱۰۰}

درس بیست و چهارم

ضرورت رعایت حق الناس

سوال: اکثر هیاتهای محلی که به مدت ده روز برگزار می شوند جهت چراغانی جلوی تکیه یا هیات از برق اصلی شهر انشعاب گرفته و استفاده می کنند، حکم شرعی آن چیست؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: اگر با مجوز قانونی باشد اشکالی ندارد؛ اما باید وجه برق را بپردازند؛ اما اگر بدون مجوز باشد، اصل کار خلاف است و موجب ضمان هم هست؛ یعنی هزینه برق مصرفی را باید بپردازند. عزادار سید و سالار شهیدان به هر حال قانون نظام اسلامی را رعایت می کند و نسبت به این حقوق عمومی و بیت المال هم مواظبت دارد.^{۱۰۱}

سوال: نظر شریف حضرتعالی نسبت به ادامه حرکت دسته های عزاداری در شبهای محرم تا نصف شب همراه با استفاده از طبل و نی چیست؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: به راه انداختن دسته های عزاداری برای سید الشهداء و اصحاب او علیه السلام و شرکت در این مراسم امر بسیار پسندیده و مطلوبی است و از بزرگترین اعمالی است که انسان را به خداوند نزدیک می کند و لی باید از هر عملی که باعث اذیت دیگران می شود و یا فی نفسه از نظر شرعی حرام است پرهیز کرد.^{۱۰۲}

---

^{۱۰۰} سایت آیت الله مکارم (makarem.ir)

^{۱۰۱} پایگاه حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای (khamenei.ir)

^{۱۰۲} سایت آیت الله خامنه‌ای (leader.ir) احکام عزاداری سوال ۱۴۴۸

اذیت و آزار همسایه ها

سوال: برگزاری تعزیه ای که در حیاط مسجد یا حسینیه برگزار می شود و مستلزم اذیت همسایگان است چه حکمی دارد؟

پاسخ: آیت الله مکارم: نباید بلندگوهای مجالس عزاداری مزاحمتی برای همسایه ها داشته باشد. بنابراین بلندگوها برای داخل مسجد روشن باشد؛ ولی برای پخش اذان اشکالی ندارد. البته صدای بلندگو خصوصا در مورد اذان صبح باید به گونه ای باشد که حال همسایه ها نیز رعایت شود.^{۱۰۳}

سوال: از ساختمان مسجد و حسینیه صدای قرائت قرآن و مراسم عزاداری بسیار بلند پخش می شود، به طوری که این امر منجر به سلب آسایش همسایگان می شود! ولی مسئولان و سخنرانان حسینیه، اصرار به ادامه آن دارند؛ تکلیف در این زمینه چیست؟

پاسخ: همه مراجع: اگر چه اقامه مراسم و شعائر دینی در زما نهایی مناسب، از بهترین کارها و جزو مستحبات مذکور است؛ ولی واجب است برگزارکنندگان مراسم و عزاداران تا حد امکان از اذیت و ایجاد مزاحمت برای همسایگان بپرهیزند (هرچند با کم کردن صدای بلندگو باشد).^{۱۰۴}

---

^{۱۰۳} استفتانات پیامکی آیت الله مکارم ۹۴/۵/۷

^{۱۰۴} خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۴۴۷؛ دفتر: همه مراجع.

درس بیست و پنجم

تعزیه و شبیه خوانی

سوال: در حسینیه ها و مساجد بیشتر مناطق به خصوص روستاها مراسم شبیه خوانی به اعتبار اینکه از سنت های قدیمی است برگزار می شود که گاهی اثر مثبتی در نفوس مردم دارد، این مراسم چه حکمی دارد؟

پاسخ: همه مراجع: اگر مراسم شبیه خوانی مشتمل بر امور دروغ و باطل نباشد و با توجه به مقتضیات زمان باعث وهن مذهب حق هم نشود، اشکال ندارد؛ ولی در عین حال بهتر است به جای آنها، مجالس وعظ و ارشاد و ذکر مصایب حسینی و مرثیه خوانی برپا شود^{۱۰۵}
آیت الله صافی: اگر مراسم تعزیه و شبیه خوانی مشتمل بر محرمات نباشد، اشکال ندارد^{۱۰۶}

سوال: در نسخه های تعزیه های موجود گاهی الفاظ رکیک توسط ایفاگر نقش معصوم بر زبان جاری می شود، آیا چنین زبان حالی که دون مقام اهلیت علیهم السلام؛ اما برآزنده سپاه مخالفین است تلفظش مجاز است.

پاسخ: باید تمام نسخه های موجود توسط آگاهان بررسی شود و الفاظ رکیک و آنچه دون شان امام علیه السلام است از آن حذف گردد و به صورت معقول و متین در آید تا استفاده از آنها شرعا مجاز باشد.^{۱۰۷}

تسبیه به زن

سوال: پوشیدن لباسی که مخصوص زن نمی باشد و صرفا برای پوشیدن در شبیه خوانی درست شده است. (این لباس از قطعه ای پارچه سیاه که تا اندازه ای شبیه چادر دوخته شده تشکیل شده است) و مردانی که در نقش زن انجام وظیفه می نمایند از آن استفاده می کنند، چه صورتی دارد؟

---

^{۱۰۵} امام، استفتاءات، ج ۲، و مکاسب محرمة، س ۷۰؛ خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۴۴۰؛ مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۵۷۲ و ۵۷۳؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۲۱۶۶ و ۲۱۷۰؛ نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۵۹۶؛ تبریزی، استفتاءات، س ۲۰۰۳ و ۲۰۰۵ و ۲۰۱۴.

^{۱۰۶} صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۵۹۹.

^{۱۰۷} استفتاءات جدید آیت الله مکارم ج ۲ ص ۲۴۸ ص ۷۶۸.

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: پوشیدن لباسی که مخصوص زن نمی باشد و صرفاً برای پوشیدن در شبیه خوانی درست شده است، اشکالی ندارد.^{۱۰۸}

آیت الله مکارم: اشکالی ندارد.^{۱۰۹}

درس بیست و ششم

سوال: شرایط افرادی که می توانند نقش ائمه (علیهم السلام) را ایفا نمایند چیست؟

پاسخ: اگر در شبیه خوانی کسانی می خواهند در نقش آن بزرگواران ظاهر شوند، باید افراد مهذب و پاک و خوشنامی باشند و چه بهتر که آن بزرگواران بطور وضوح نشان داده نشوند.^{۱۱۰}

سوال: آیا کسانی که در شبیه خوانی نقش کفار را ایفا می کنند باید دارای شرایط خاصی باشند؟ یا این که هر کس بدون قید و شرط می تواند در نقش کفار باشد؟

پاسخ: شرایط خاصی برای آنها از این نظر نیست.^{۱۱۱}

سوال: در مراسمی در تعزیه، مردم پولی را توی تشت یا روی شمشیر قرار می دهند و آن پول را نذر امام حسین (علیه السلام) می کنند؛ ولی افرادی که آن نقش را بازی می کنند پول را برمی دارند و استفاده شخصی می کنند. آیا این کار جایز است؟

پاسخ: اگر به نیت آن اشخاص داده اند ولی در راه امام حسین (علیه السلام) اشکال ندارد. و الا جایز نیست.^{۱۱۲}

سوال: آیا ساختن شبیه قبور ائمه طاهرین علیهم السلام با چوب و سنگ جایز است؟

---

^{۱۰۸} استفتاء پیامکی آیت الله خامنه‌ای ۹۴/۵/۵

^{۱۰۹} سایت آیت الله مکارم، احکام عزاداری سوال ۴۸

^{۱۱۰} استفتانات سایت حضرت آیت الله مکارم (www.makarem.ir)

^{۱۱۱} استفتانات سایت حضرت آیت الله مکارم (www.makarem.ir)

^{۱۱۲} استفتانات سایت حضرت آیت الله مکارم (www.makarem.ir)

پاسخ: دلیلی بر حرمت این امور نداریم.^{۱۱۳}

سوال: سوزاندن خیمه هایی که به عنوان سمبل برای مردم به نمایش گذاشته می شود، البته به طوری که فساد ایجاد نشود، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر خیمه ها از چیزهایی باشد که ارزان قیمت است در فرض سؤال مانعی ندارد.^{۱۱۴}

سوال: برگزاری مراسم تعزیه در مسجد و حسینیه چه حکمی دارد؟

سوال: در مسجد مناسب نیست؛ ولی در حسینیه، چنانچه مراسم مزبور، خالی از هرگونه خلاف شرع باشد مانعی ندارد.^{۱۱۵}

---

^{۱۱۳} استفتائات سایت حضرت آیت الله مکارم (www.makarem.ir)

^{۱۱۴} استفتائات سایت حضرت آیت الله مکارم (www.makarem.ir)

^{۱۱۵} استفتائات سایت حضرت آیت الله مکارم (www.makarem.ir)

درس بیست و هفتم

تعزیه خواندن

سوال: آیا اجرای مراسم تعزیه خوانی سنتی همراه با آلات موسیقی مانند شیپور و طبل و دهل جایز است؟

پاسخ: چنانچه تعزیه خوانی، امر خلاف شرعی در آن نباشد (مانند روایات دروغین، استعمال آلات لهو، اختلاط مفسده دار، پوشیدن لباس زنانه توسط مردان و مانند آن) و موجب هتک مقدسات نشود و برای نمازگزاران مزاحمتی ایجاد نکند اشکالی ندارد.^{۱۱۶}

اجرای تعزیه توسط دختر خردسال

سوال: دختر هشت ساله می تواند تعزیه خوانی کند؟

پاسخ: خالی از اشکال نیست.^{۱۱۷}

پوشیدن پارچه شبیه چادر در شبیه خوانی توسط مرد

سوال: پوشیدن لباسی که مخصوص زن نمی باشد و صرفاً برای پوشیدن در شبیه خوانی درست شده است (این لباس از قطعه ای پارچه سیاه که تا اندازه ای شبیه چادر دوخته شده می باشد تشکیل شده است) و مردانی که در نقش زن انجام وظیفه می نمایند از آن استفاده می کنند، چه صورت دارد؟

پاسخ: اشکالی ندارد.^{۱۱۸}

---

^{۱۱۶} استفتانات سایت حضرت آیت الله مکارم (www.makarem.ir)

^{۱۱۷} استفتانات سایت حضرت آیت الله مکارم (www.makarem.ir)

^{۱۱۸} استفتانات سایت حضرت آیت الله مکارم (www.makarem.ir)

درس بیست و هشتم

علم و کتل

سوال: در بعضی از مساجد در ایام عزاداری از عَلم‌های متعددی استفاده می‌شود که دارای تزئینات زیاد و گرانبهایی است و گاهی موجب سؤال متدینین از اصل فلسفه آنها می‌گردد و در برنامه‌های تبلیغی خلل ایجاد می‌کند و حتی با اهداف مقدس مسجد تعارض دارد، حکم شرعی در این رابطه چیست؟

پاسخ: اگر قرار دادن آنها در مسجد با شئون عرفی مسجد منافات داشته باشد و یا برای نمازگزاران مزاحمت ایجاد کند، اشکال دارد.^{۱۱۹}

سوال: اگر شخصی عَلمی را برای عزاداری سیدالشهدا(علیه‌السلام) نذر کرده باشد، آیا جایز است مسئولین حسینی از قبول آن خودداری کنند؟

پاسخ: این نذر، متولی حسینی و هیأت امناء آن را ملزم به قبول عَلم نمی‌کند.^{۱۲۰}

سوال: استفاده از عَلم در مراسم عزاداری سیدالشهدا(علیه‌السلام) با قرار دادن آن در مجلس عزا یا حمل آن در دسته عزاداری چه حکمی دارد؟

پاسخ: فی نفسه اشکال ندارد؛^{۱۲۱} ولی نباید این امور جزء دین شمرده شوند.^{۱۲۲}

سوال: استفاده از علم در مراسم عزاداری سیدالشهدا با قرار دادن آن در مجلس عزا یا حمل آن در دسته عزاداری چه حکمی دارد؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: فی نفسه اشکال ندارد؛ ولی نباید این امور جزء دین شمرده شوند.^{۱۲۳}

---

^{۱۱۹} استفتائات مقام معظم رهبری س ۱۴۴۲

^{۱۲۰} استفتائات مقام معظم رهبری س ۱۴۴۲

^{۱۲۱} استفتائات آیت الله سیستانی، پرسش و پاسخ عزاداری

^{۱۲۲} استفتائات سایت آیت الله خامنه‌ای ۱۴۴۲

^{۱۲۳} پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای (khamenei.ir) س ۱۴۴۴

سوال: در شهر ... سستی است که مردم به آن اعتقاد راسخ دارند. مساله به دین صورت است که در روز تاسوعا و عاشورا علمی که در تمام مناطق مرسوم است در دست افراد خاصی می دهند که آن فرد با حرکت‌های مخصوص و حتی گاهی با حمله ور شدن به زنان و مردان و ترساندن بچه ها علم را جوش می آورد و آن را به امام حسین نسبت می دهند. مردم دور آن جمع می شوند و میگویند: علم فرد را به دنبال خود می برد. وقتی علم بعضی از افراد را زخمی می کند به معنای آن است که آن فرد انسان بدی است و با دیده تردید به علم نگاه کرده است. متأسفانه علم در دست افراد معلوم الحال به جوش می آید و گاهی افراد متدین و وجیه را زخمی می کند. نظر شما را در این مورد خواستاریم.

پاسخ: آیت الله مکارم: عزاداری حضرت خامس آل عبا علیه السلام از موجبات مهم تقویت دین است؛ ولی نباید آن را آلوده به اینگونه کارهای نادرست کرد که موجب اذیت و آزار عزاداران و هتک حرمت افراد آبرومند شود.^{۱۲۴}

خالی کردن مسجد

سوال: در خصوص دسته جات عزاداری حضرت اباعبدالله علیه السلام مواردی رویت می شود که به نحوی مقدمه فساد است و مردم بخاطر نگاه کردن به این دسته جات مساجد را خالی گذاشته و به طبع اختلاط زن و مرد صورت گرفته و منجر به یک رشته مفاسد اجتماعی می گردد. نظر مبارک در مورد این قبیل مراسمها چیست؟

پاسخ: آیت الله مکارم: مراسم عزاداری سید الشهداء از بزرگترین شعائر دینی است و جلوی بسیاری از توطئه های دشمنان را میگیرد و هرگز نباید تعطیل شود؛ ولی جلوی سوء استفاده ها را باید گرفت و باید به مردم گوشزد نمود که مساجد را خالی نگذارند و نماز جماعت را در مساجد به موقع فراموش نکنند و به حمد الله در این سالها در مراسم عزای حسینی نماز جماعت احیا شده است.^{۱۲۵}

---

^{۱۲۴} استفتانات جدید آیت الله مکارم ج ۱ ص ۱۶۴ س ۵۷۶

^{۱۲۵} استفتانات جدید آیت الله مکارم ج ۲ ص ۲۴۸ س ۷۶۶

گریه در نماز برای سیدالشهدا

گریه از جهت خوف خدا از افضل عبادات است و احوط در گریه بر مصیبت حضرت سیدالشهدا علیه‌السلام و اهل بیت علیهم‌السلام این است که در نماز بجا نیاورند.^{۱۲۶}

---

^{۱۲۶} رسائله منتخب الرسائل محمدکاظم یزدی

درس بیست و نهم

پوشش و آرایش

سوال: برهنه شدن در هنگام عزاداری چه حکمی دارد؟

پاسخ: نظر اکثر مراجع: اشکال ندارد، مگر اینکه موجب مفسده شود.

آیت الله مکارم: بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.^{۱۲۷}

سوال: مردانی هستند که هنگام عزاداری برای امام حسین علیه السلام لخت می شوند در حالی که در

مجلس زنان نیز حضور دارند. می خواستم بدانم حکم این مساله چیست و حتی اگر مجلس مردانه نیز باشد

در آن صورت حکم چیست؟

پاسخ: آیت الله مکارم: برهنه شدن هنگام سینه زنی اگر در مقابل نامحرم باشد حرام است و در غیر

این صورت نیز چون سبب وهن است بنا بر احتیاط باید ترک شود؛ ولی باز گذاشتن کمی از جلوی سینه

برای سینه زدن یا کمی از پشت برای زنجیرزنی مانعی ندارد.^{۱۲۸}

---

^{۱۲۷} مکارم، makaremshirazi.org.

^{۱۲۸} سایت آیت الله مکارم، احکام عزاداری سوال ۱۵

**قمه، زنجیر، سینه زنی، هروله، گل مالی، لطمه
و راه رفتن روی آتش**

قمه، زنجیر، سینه زنی، هروله، گل مالی، لطمه و راه رفتن روی آتش

درس سیم

مساله: جایز نیست که انسان در مرگ کسی صورت و بدن را بخراشد^{۱۲۹} و به خود لطمه بزند.^{۱۳۰}

سوال: آیا جایز است در عزاداری ها قلاده به گردن آویزان کنند؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: هرکاری که در عزاداری ها مثل قلاده باعث وهن مذهب شود یا دشمنان از آن سوء استفاده کنند اشکال دارد و باید ترک شود.^{۱۳۱}

سوال: بالا و پایین پریدن در هنگام سینه زنی (هروله) چه حکمی دارد؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: شایسته است مؤمنان از هر کاری که مناسب با مجالس عزاداری حضرت سیدالشهدا نمی باشد، خودداری کنند و حرکات مذکور هم اگر موجب وهن مراسم عزاداری نشود، اشکال ندارد.^{۱۳۲}

آیت الله مکارم: انجام چنین حرکاتی در شان عزاداری سید الشهدا که از افضل قربات محسوب می شود نیست.^{۱۳۳}

مساله: آیت الله خامنه‌ای: در بعضی مناطق روز عاشورا سر یا بدن را گل می مالند یا کاه بر سر می ریزند تا نشان دهند عزادار هستند. اگر این کار به حدی برسد که سخیف یا زشت باشد و طرف انگشت نما شود یا اینکه دشمنان از این عمل علیه مکتب یا پیروان اهلیت سوء استفاده کنند و موجب وهن مکتب باشد حرام است. بنابراین اگر در حد ساده ای باشد که به آن مراتب نرسد و طرف صرفاً خود را عزادار نشان دهد این اشکالی ندارد؛ اما اگر در حدی باشد که طرف یا انگشت نما می شود و زشت و سبک است یا موجب وهن باشد این جایز نیست.^{۱۳۴}

---

^{۱۲۹} آیت الله تبریزی، توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۳۴۷ م ۶۳۴

^{۱۳۰} امام خمینی، آیت الله خامنه‌ای، نوری همدانی، فاضل لنکرانی، صافی توضیح المسائل مراجع ج ۴ ص ۳۴۷ م ۶۳۴

^{۱۳۱} استفتانات پیامکی آیت الله خامنه‌ای ۹۴/۵/۶

^{۱۳۲} استفتا از دفتر مقام معظم رهبری.

^{۱۳۳} سایت آیت الله مکارم احکام عزاداری س ۲۰

^{۱۳۴} پایگاه حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای (khamenei.ir)

سوال: اگر انسان در زیارتگاه های ائمه علیهم السلام خود را به زمین بیندازد و همانند بعضی از مردم که صورت و سینه خود را بر زمین می مالند تا از آن خون جاری شود و به همان حالت وارد حرم می شوند عمل کند چه حکمی دارد؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: این اعمال که به عنوان اظهار حزن و عزاداری سنتی و محبت ائمه علیهم السلام محسوب نمی‌شود از نظر شرعی اعتباری ندارد بلکه اگر منجر به ضرر بدنی قابل توجه و یا وهن مذهب شوند جایز نیست.^{۱۳۵}

سوال: آیا استفاده از وسائلی که به شکل صلیب هستند و در ماه محرم الحرام در جلوی صف عزاداری حمل می‌شوند جایز است؟

پاسخ: آیت الله مکارم: این علامتها تداعی صلیب را نمی‌کنند؛ ولی عزاداری هرچه ساده تر باشد بهتر است.^{۱۳۶}

---

^{۱۳۵} سایت آیت الله خامنه‌ای (leader.ir) احکام عزاداری سوال ۱۴۵۱

^{۱۳۶} استفتائات جدید آیت الله مکارم ج ۱ ص ۱۶۶ س ۵۷۹

درس سی و یکم

سوال: آیا خونی که از بدن سینه زنان و عزاداران یا به سبب قمه زدن و غیره بیرون می آید باعث تبرک و شفای مریضها و زندهای عقیم و مانند آن می شود؟

پاسخ: آیت الله مکارم: این سخنان پایه و اساسی ندارند و سزاوار است که عزاداری به صورتی باشد که باعث هتک دین و مقدسات نشود.^{۱۳۷}

سوال: در روز عاشورا مراسمی مانند قمه زنی و پابرهنه وارد آتش و ذغال روشن شدن برگزار می شود که علاوه بر اینکه باعث بدنام شدن مذهب شیعه اثنی عشری در انظار علما و پیروان مذاهب اسلامی و مردم جهان می شود ضرر های جسمی و روحی هم به این اشخاص وارد می کند و همچنین موجب توهین به مذهب می گردد. نظر شریف حضرت عالی در این زمینه چیست؟

پاسخ: آیت الله خامنه ای: هرکاری که برای انسان ضرر داشته و یا باعث وهن دین یا مذهب گردد، حرام است و مومنین باید از آن اجتناب کنند و مخفی نیست که بیشتر این امور باعث بدنامی و وهن مذهب اهلیت علیهم السلام می شود و این از بزرگترین ضررها و خسارت هاست.^{۱۳۸}

سوال: آیا قمه زنی جایز است؟

پاسخ: آیات عظام امام، خامنه ای و فاضل: با توجه به اینکه قمه زدن در زمان حاضر، به علت عدم قابلیت پذیرش و نداشتن هیچ گونه توجیه قابل فهم، باعث وهن و بدنام شدن مذهب می شود، باید از آن خودداری گردد.^{۱۳۹}

آیت الله تبریزی: عزاداری خامس آل عبا از مهمترین شعائر دینی و رمز بقای تشیع می باشد؛ ولی بر عزاداران عزیز لازم است از کارهایی که موجب وهن مذهب و سوء استفاده دشمنان اسلام و اهل بیت می شود، اجتناب کنند.^{۱۴۰}

---

^{۱۳۷} استفتائات جدید آیت الله مکارم ج ۲ ص ۲۴۷ س ۷۶۵

^{۱۳۸} سایت آیت الله خامنه ای (leader.ir) احکام عزاداری سوال ۱۴۶۰

^{۱۳۹} امام، استفتاءات، ج ۳، سؤالات متفرقه، س ۳۷؛ خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱ ۱۴۶؛ فاضل، جامع المسائل، ج، س ۲۱۷۳

^{۱۴۰} تبریزی، استفتاءات، س ۲۰۰۳ و ۲۰۱۲ و ۲۰۱۴

آیت الله مکارم: عزاداری خامس آل عبا از مهم ترین شعائر دینی و رمز بقای تشیع می باشد؛ ولی بر عزاداران عزیز لازم است از کارهایی که موجب وهن مذهب می گردد و یا آسیبی به بدن آنها وارد می کند، خودداری کنند. ۱۴۱

آیت الله نوری: قمه زنی اشکال دارد.^{۱۴۲}

درس سی و دوم

سوال: آیا قمه زنی به طور مخفی جایز است؟ چنانچه در این مورد نذری وجود داشته باشد، وظیفه چیست؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: قمه زنی علاوه بر اینکه از نظر عرفی از مظاهر حزن و اندوه محسوب نمی شود و سابقه ای در عصر ائمه و زمان های بعد از آن ندارد و تأییدی هم به شکل خاص یا عام از معصوم در مورد آن نرسیده است در زمان حاضر موجب وهن و بدنام شدن مذهب می شود بنابراین در هیچ حالتی جایز نیست و چنانچه در این مورد نذری وجود داشته باشد، نذر واجد شرایط صحّت و انعقاد نیست. ۱۴۳

سوال: زنجیرزدن به بدن - همان گونه که برخی از مسلمانان انجام می دهند - چه حکمی دارد؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: اگر به نحو متعارف و به گون های باشد که از نظر عرفی از مظاهر حزن و اندوه در عزاداری محسوب شود، اشکال ندارد. ۱۴۴

سوال: استفاده از طبل و سنج و شیپور و همچنین زنجیرهایی که دارای تیغ هستند در مجالس و دسته های عزاداری چه حکمی دارد؟

پاسخ: آیت الله خامنه‌ای: اگر استفاده از زنجیرهای مزبور موجب وهن مذهب در برابر مردم شود و یا باعث ضرر بدنی قابل توجهی گردد، جایز نیست؛ ولی استفاده از شیپور و طبل و سنج به نحو متعارف اشکال ندارد. ۱۴۵

---

۱۴۱ مکارم، makaremshirazi.org، قمه زنی.

۱۴۲ نوری، استفتاءات، ج ۲، س. ۵۹۷

۱۴۳ سایت آیت الله خامنه‌ای (leader.ir) احکام عزاداری سوال ۱۴۶۱

۱۴۴ همان، س. ۱۴۶۳

۱۴۵ سایت آیت الله خامنه‌ای (leader.ir) احکام عزاداری سوال ۱۴۴۱

آیت الله مکارم: موسیقی در مسجد و حسینیه به طور کلی جایز نیست و در غیر آن استفاده از طبل و سنج در صورتی که آهنگ مناسب مجالس لهو و فساد زنند و به گونه‌ای نباشد که باعث ایزدای دیگران گردد، جایز است؛ ولی استفاده از سایر آلات موسیقی از جمله نی و دف جایز نیست. ۱۴۶

سوال: استفاده از زنجیرهایی که دارای تیغ هستند، چه حکمی دارد؟

پاسخ: آیات عظام امام، خامنه‌ای، تبریزی، مکارم و فاضل: اگر استفاده از زنجیرهای مزبور موجب وهن مذهب در برابر مردم شود و یا باعث ضرر بدنی قابل توجهی گردد، جایز نیست. ۱۴۷

آیت الله صافی: اگر ضرر قابل توجهی برای بدن نداشته باشد. در عزای سیدالشهدا اشکال ندارد. ۱۴۸

آیت الله نوری: عزاداری برای امام حسین طبق سنت متعارف و معمول بین شیعیان اشکال ندارد. ۱۴۹

سوال: استفاده از طبل و سنج در مراسم عزاداری و غیر آن چه حکمی دارد؟

پاسخ: همه مراجع (به جز صافی و بهجت:) اگر به نحو متعارف و غیرلهوی نواخته شود، اشکال

ندارد. ۱۵۰

آیات عظام بهجت و صافی: استفاده از آن اشکال دارد. ۱۵۱

---

۱۴۶ استفتاء پیامکی آیت الله مکارم ۹۴/۲/۶

۱۴۷ امام، استفتاءات، ج ۳، سؤالات س ۳۴ و ۳۷؛ خامنه‌ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱ ۱۴۴؛ تبریزی، استفتاءات،

س ۲۰۰۳ و ۲۰۱۲؛ مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۵۷۴ و ج ۲ و makaremshirazi.org، قمه زنی؛ فاضل،

جامع المسائل، ج ۱، س ۲۱۶۲ و ۲۱۶۶ و ۲۱۷۳

۱۴۸ صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۵۹۴

۱۴۹ نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۱۰۶۳ و ج ۲، س ۶۰۱

۱۵۰ امام، استفتاءات، ج ۲، مکاسب محرمة، س ۲۷ و ۳۶؛ خامنه‌ای، اجوبه استفتاءات، س ۱ ۱۴۴؛ مکارم، استفتاءات، ج ۱،

س ۵۱۶؛ نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۰۴ و ۵۹۶ و ج ۱، س ۴۴۸؛ تبریزی، استفتاءات، س ۲۰۰۹ و صراط النجاة، ج ۶،

س ۱۴۷۷؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۲۱۷۴

۱۵۱ صافی، جامع الاحکام، ج ۱، س ۱۶۰۲ و توضیح المسائل، م ۲۸۳۳؛ دفتر: بهجت.

درس سی و سوم

شرکت بانوان

سوال: حرکت زنان با وضع نامناسب به دنبال هیاتهای عزاداری که موجب بروز گناهان و آلودگی هایی می شود چه صورتی دارد؟ برای عزاداری بانوان چه روشی را توصیه می فرمایید؟

پاسخ: آیت الله مکارم: عزاداری خامس آل عبا و سایر معصومین علیهم السلام از افضل قربات است؛ ولی مردان و زنان باید طوری رفتار کنند که آمیخته با خلاف شرع نشود.^{۱۵۲}

برپا کردن مراسم توسط زوجه

سؤال: آیا زن می تواند از پولی که شوهرش به او می دهد، بدون اجازه او مراسم روضه خوانی و مولودی و مانند آن برپا کند؟

پاسخ: همه مراجع: خیر، باید اجازه شوهر باشد؛ مگر آنکه شوهر پول را به همسرش تملیک کرده و منزل و اثاثیه آن (فرش و مانند آن) نیز ملک زن باشد؛ در این فرض اجازه شوهر لازم نیست.^{۱۵۳}

موسیقی در مراسم عزاداری

سوال: استفاده از آلات لهو و موسیقی در مراسم عزاداری چه حکمی دارد؟

پاسخ: همه مراجع (به جز بهجت و صافی): اگر از آلاتی است که به لهو و حرام اختصاص دارد. نواختن آن (در هر حال) جایز نیست؛ ولی اگر از آلات مشترک باشد استفاده از آن به منظور مشروع اشکال ندارد. تفاوتی بین مراسم عزاداری و جشن در حکم موسیقی نیست^{۱۵۴}.

آیات عظام بهجت و صافی: به طور کلی نواختن با آلات موسیقی (آلات لهو) در هر حال حرام است. تفاوتی بین مراسم عزاداری و جشن در حکم موسیقی نیست^{۱۵۵}.

^{۱۵۲} استفتائات آیت الله مکارم ج ۳ ص ۱۷۷ س ۵۰۴

^{۱۵۳} آیت الله فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۲۱۸۱، ص ۶۲۵ و سایت تخصصی احکام بانوان.

^{۱۵۴} امام، استفتاءات، ج ۲، مکاسب محرم س ۳۰؛ خامنه ای، اجوبه س ۱۱۶۴؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۹۹۲؛ مکارم، استفتاءات، ج ۱ س ۵۲۴ و ۵۲۵ و ج ۲، س ۷۰۷ و ۷۱۰؛ تبریزی، استفتاءات، س ۱۰۵۴ و ۱۰۶۵ و صراط النجاة، ج ۱، س ۱۰۰۵، دفتر: سیستانی، وحید و نوری.

^{۱۵۵} بهجت، توضیح المسائل، متفرقه م ۲۰؛ صافی، جام عالمکارم، ج ۱ س ۱۰۰۳ و ۱۰۱۵ و ۱۰۱۸.

سوال: آیا نواختن شیپور، نی و فلوت در تعزیه اشکال دارد؟

پاسخ: آیات عظام امام، خامنه‌ای و فاضل: نواختن آلات موسیقی به صورت مطرب و لهوی و مناسب مجالس گناه و خوش گذرانی، حرام است. ۱۵۶

آیات عظام بهجت و صافی: آری، در هر حال اشکال دارد. ۱۵۷

آیات عظام تبریزی، سیستانی، مکارم، نوری و وحید: نواختن آلات موسیقی به صورت لهوی و مناسب مجالس گناه و خوش گذرانی، حرام است.^{۱۵۸}

نکته: همه مراجع (به جز صافی و بهجت): تفاوتی میان مراسم جشن و عزاداری نیست؛ لذا اگر نواختن به صورت لهوی باشد حرام است؛ اما اگر به صورت غیرلهوی باشد اشکال ندارد.

---

۱۵۶ امام، استفتاءات، ج ۲، مکاسب محرمة، س ۴۵؛ خامنه‌ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۱۶۱؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۹۸۸ و ۲۱۷۶

^{۱۵۷} صافی، توضیح المسائل، م ۲۸۳۳ و دفتر: بهجت.

۱۵۸ مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۵۱۶ و ۵۲۱؛ نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۵۷۱؛ تبریزی، استفتاءات، س ۲۰۱۹؛ سیستانی، sistani.org، موسیقی، س ۲۴؛ دفتر: وحید.

درس سی و چهارم

زمان عزاداری و نماز

سوال: آیا نماز جماعت اول وقت مهم تر است یا ادامه عزاداری امام حسین؟

پاسخ: همه مراجع: نماز جماعت مقدم است؛ همان طوری که امام حسین در روز عاشورا هنگام ظهر نماز را اقامه کردند. از این رو باید پیروان اهل بیت در همه حالات سعی کنند تا آنجا که ممکن است، نمازها را اول وقت و به جماعت بخوانند؛ چون هدف عمده از مجاهدت ها و زحمات و حتی شهادت ائمه معصومین و فرزندان و اصحاب آنان، اقامه دین بوده که در رأس آنها بعد از معرفت خدا، نماز است.^{۱۵۹}

سوال: اگر بعضی از واجبات از مکلف به سبب شرکت در مجالس عزاداری فوت شود مثلاً نماز صبح قضا شود، آیا بهتر است بعد از این در این مجالس شرکت نکند یا این که عدم شرکت او باعث دوری از اهل بیت (علیهم السلام) می شود؟

پاسخ: بدیهی است که نماز واجب، مقدم بر فضیلت شرکت در مجالس عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) است و ترک نماز و فوت شدن آن به بهانه شرکت در عزاداری امام حسین (ع) جایز نیست؛ ولی شرکت در عزاداری به گونه ای که مزاحم نماز نباشد ممکن و از مستحبات مؤکد است.^{۱۶۰}

تداخل عزاداری با اعیاد

سوال: در مورد کیفیت برپایی مراسم عزاداری اهل بیت علیهم السلام که گاهی با اعیاد باستانی همراه می شود حکم چیست؟

پاسخ: آیت الله مکارم: در چنین شرایطی بهتر آن است که آنچه آثار شادی و خوشحالی هست اظهار نکنند؛ ولی صله رحم و دید و بازدید و خانه تکانی و نظافت و مانند آن مانعی ندارد.^{۱۶۱}

خوردن تخمه و آجیل در ایام عزاداری

سوال: استفاده از تخمه و آجیل و مانند آن در ایام عزاداری چه حکمی دارد؟

^{۱۵۹} فاضل، جامع المسائل، ج ۱ س ۲۱۷۶ و ۲۱۷۷؛ نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۵۹۹؛ دفتر: همه مراجع.

^{۱۶۰} سایت آیت الله خامنه ای (leader.ir) احکام عزاداری سوال ۱۴۴۵

^{۱۶۱} سایت آیت الله مکارم، احکام عزاداری، س ۵

پاسخ: آیت الله مکارم: اشکالی ندارد؛ اما اگر در عرف محل این کار را نشانه شادی می دانند بهتر است

از این کار پرهیز شود. ۱۶۲

درس سی و پنجم

آرایش در محرم

سوال: آیا در ماه محرم اعمالی مثل رنگ کردن موها و آرایش زن اشکالی دارد؟

پاسخ: همه مراجع: اگر توأم با معصیت و یا هتک حرمت ایام عزاداری حضرت سیدالشهدا نباشد، اشکال ندارد؛ ولی سزاوار است که مسلمانان غیرتمند، سعی کنند این گونه مراسم را در ماه های دیگر و ایام متناسب با خود برگزار کنند؛ چرا که امام صادق (ع) فرماید: خداوند شیعیان ما را رحمت کند که در شادی ما شاد و در ایام حزن ما محزون هستند و مسلم است که ایام محرم، ایام حزن پیشوایان دینی ما است.^{۱۶۳}

عروسی در محرم

سوال: آیا مراسم عقد و عروسی در ماه محرم حرام است؟

پاسخ: همه مراجع: برگزاری این نوع مراسم، اگر توأم با معصیت و یا هتک حرمت حضرت سیدالشهدا نباشد، اشکال ندارد؛ ولی در آن هیچ نوع برکتی نیست و سزاوار است که مسلمانان غیرتمند سعی کنند اینگونه مراسم را در ماه های دیگر و ایام متناسب با خود برگزار کنند.^{۱۶۴}

---

^{۱۶۳} پرسش ها و پاسخ های دانشجویی ویژه محرم ج ۱۳ ص ۳۳۵

^{۱۶۴} پرسش ها و پاسخ های دانشجویی ویژه محرم ج ۱۳ ص ۳۳۶